

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. XIV. Alia D. Thomæ testimonia exponuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Sed hæc, ut dixi, nullius sunt roboris. Ad primum enim facile responderet, quod licet motus prædeterminans ejus sit conditionis & naturæ, ut eâ positâ necessariò seu infallibiliter sequatur effectus, tam in causis liberis, quam in naturalibus, diversimodè tamen; nam ita causas necessarias ad unum per modum naturæ moveret & applicat, ut nullam in eis relinquat potentiam ad oppositum; quia hoc ita exigit illarum natura; unde eâ positâ effectus sequitur necessariò, necessitate absoluta, quæ omnem libertatem & contingentiam tollit: causas verò liberas ita ad agendum impellit, ut tamen in eis relinquat potentiam ad oppositum, quia natura & conditio causæ liberæ hoc exposcit; quare eâ positâ effectus sequitur necessariò necessitate tantum infallibilitatis, quæ libertati & contingentia non præjudicat. Unde D. Thomas qu. 22. de veritate art. 3. sic ait: *Quamvis non esse effectus divina voluntatis non possit simul stare cum divina voluntate, tamen potentia desciendi effectum divina voluntatis, simul stat cum divina voluntate.* Et in 1. ad Annibaldum dist. 47. qu. unica art. 4. ad 2. *Quamvis contrarium ejus quod est volitum à Deo, non possit stare cum voluntate divina; possibilitas tamen ad contrarium potest stare cum ea, propter contingentiam causæ mediæ; & hoc sufficit ad hoc ut effectus contingens, & non necessarius.*

Ex hoc patet solutio ad secundum, & discrimen inter creaturas racionales & irracionales: nam creaturæ racionales & liberæ, sub motione prædeterminante retinent potentiam ad oppositum; subindeque dominium actualem in proprio actum, quem ita eliciunt, ut possint non elicere, vel ab illo cessare, potentia antecedenti, & in sensu diviso; non verò creaturæ irracionales & necessariæ: quando enim ignis v.g. movetur ad calefaciendum, vel sol ad illuminandum, ita ad hunc actum applicatur, ut sub motione divina non retineat potentiam, etiam antecedentem, seu in sensu diviso, ad negationem ejus, vel ad actum oppositum. Dixi, sub motione divina, quia posse non agere in sensu diviso, non est posse non operari, divisâ, semotâ, & veluti ex causa motione prædeterminante (ut perperam supponit Adversarius toto illo opusculo) sed sub ipsa motione retinere potentiam ad non agendum, vel ad agendum oppositum, ut alibi fusè exposuimus.

Ad tertium respondeo, quod quando S. Thomas docet futura contingentia non posse certò cognosci in suis causis, loquitur de causis secundum se consideratis, & prout abstrahunt à divino decreto prædeterminante (sic enim non possunt esse medium ducens ad certam & infallibilem futurorum contingentium notitiam, ut contra Molinam ostendimus in tractatu de scientia Dei) non verò de causis secundis, prout subsunt divinæ motioni & prædeterminationi, seu quatenus efficaci divinæ voluntatis decreto inordinantur; sic enim habent rationem mediæ, in quo Deus futura contingentia certò & infallibiliter cognoscit, ut docet D. Thomas 1. contra gent. cap. 67. ratione 3.

Nec obstat quod idem S. Doctor variis in locis recurat ad præsentiam futurorum contingentium in æternitate: Tum quia talis præsentia prioritate naturæ supponit decretum prædeterminans voluntatis divinæ, quo hujusmodi futura transferuntur à statu meræ possibilitatis ad statum determinatæ & infallibilis

Tom. III.

A futuritionis, ac in eo tanquam in ratione à priori & causâ virtuali fundatur: Tum etiam, quia per hoc intendit declarare, scientiam Dei, respectu futurorum contingentium, non esse abstractivam, & simplicis intelligentiæ (qualis est cognitio Prophetarum) sed intuitivam & visionis, qualis est cognitio rei præsentis. Vel etiam vult significare, quod scientia Dei respectu futurorum contingentium, est certa & infallibilis omnibus modis, & non habet solùm certitudinem & infallibilitatem ex parte mediæ in quo fundatur (decreti scilicet prædeterminantis) sed etiam ex parte objecti quod contemplatur, quod quando cognoscitur ut præsens in æternitate, ratione talis præsentialitatis, habet quendam specialem modum certitudinis, quem non habet ex efficacia & infallibilitate divini decreti, ut in tractatu de scientia Dei fusè exposuimus.

Diss.
4.
art 5.
§. 5.

§. XIV.

Alia D. Thomæ testimonia exponuntur.

OBIIICIT Adversarius sect. 3. difficile D. Thomæ testimonium, desumptum ex hac parte quæst. 9. art. 6. ad 3. ubi exponens quare Deo moveat voluntatem hominis ad agendum, & tamen non sit causâ peccati, sic ait: *Deus movet voluntatem hominis, sicut universalis motor, ad universale objectum voluntatis, quod est bonum, & sine hac universali motione homo non potest aliquid velle: sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc vel illud, quod est verè bonum vel apprensens bonum; sed tamen interdum specialiter Deus movet aliquos ad aliquid determinatè volendum, quod est bonum, sicut in his quos movet per gratiam, ut infra dicitur.* In quibus verbis (subdit Petrus à S. Joseph) tria ponderanda sunt. Primum est, quod Deus movet voluntatem hominis, sicut universalis motor, ad bonum universale; quia scilicet ei tribuit naturalem inclinationem ad tale bonum. Secundum, hominem ex proprio rationis judicio seipsum determinare ad volendum hoc vel illud bonum, sive verum, sive apprensens; id est tam ad actum bonum, quam ad malum, ita ut ad neutrum aliunde determinetur. Tertium, quod etsi voluntas se determinet ad volendum hoc vel illud, interdum tamen propter specialem rei exigentiam, Deus movet aliquos per gratiam ad aliquid determinatè volendum, ut quando Deus hominem excitat ad actum contritionis vel amoris Dei. Hæc autem aperte impugnant prædeterminationem physicam, juxta quam voluntas à Deo inclinatur & determinatur, non tantum ad bonum in genere, sed etiam ad bona particularia, tam quoad specificationem, quam quoad exercitium: neque solùm requiritur præmotio aliqua specialiter propter actus bonos ordinis supernaturalis; sed ea etiam generatim necessaria dicitur ex munere primæ causæ, & ob indifferentiam voluntatis ad omnes actus naturales, sive ji boni sint, sive mali.

Huic celebri D. Thomæ testimonio adjungit Adversarius duo alia desumpta ex libro 2. sententiarum. Primum habetur dist. 25. qu. 1. art. 1. ad 3. ubi S. Doctor sic ait: *Determinatio actionis & finis in potestate liberi arbitrii constituitur, unde remanet sibi dominium sui actus.* Ex quo patet, Deum ita operari cum libero arbitrio, ut ei relinquat facultatem seipsum determinandi,

136

Y 2

di,

determinet, sicut determinat naturam; & ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis & voluntatis.

Quo etiam loco aperte docet, dominium quod voluntas habet in suos actus liberos, non omnem excludere prædeterminationem, sed eam tantum quæ est per modum naturæ, & quæ tollit indifferentiam iudicii, & potentiam ad oppositum: alioquin non debuisset addere illa verba, ut eam de necessitate ad unum determinet, sed simpliciter asserere, quod Deus voluntatem non determinat ad unum; fuisset enim planior & clarior sensus, ut patet: sed de hoc infra redi-
bit sermo.

Ad do quod S. Doctor 1. p. quaest. 19. art. 3. ad hoc statuit discrimen inter primum & secundum liberum, & inter voluntatem divinam & creatam, quod voluntas creata, cum ex se sit contingens, oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum: Sed voluntas divina determinat seipsum ad voluntatem, ad quod habet habitudinem non necessariam. Ex quo patet falsum esse, & menti S. Doctoris planè repugnans, quod sæpè in prædicatione opusculo repetit & inculcat Adversarius, nempe libertatem divinam & creatam in eo convenire, quod sicut Deus, præcisè ut liber est, ab alio quàm à se non determinatur ad agendum; ita creatura, quæ libera est, ita se determinat ad agendum, ut ad hoc, salvâ ipsius libertate, ab alio determinari non possit.

Instat Adversarius, & ait de ratione dominii esse, ut homo possit eligere hoc vel illud: Qui autem est prædeterminatus, non est indifferens in eligendo hoc vel illud: Ergo non habet dominium suorum actuum. Simili discursu utitur Suarez lib. 3. de auxili. cap. 42. num. 8. ubi ait ex nostra sententia sequi, nunquam voluntatem operari ut indifferenter ad plura: Nam idem est indifferens esse, quod esse indeterminatum: Sed voluntas nunquam operatur ut indeterminata, quia semper indiget prædeterminatione, ut nos dicimus: Ergo nunquam operatur ut indifferens.

Sed isti Authores hallucinantur, eò quod non distinguunt duplicem voluntatis indifferentiã: Alia dicitur potentialis seu suspensiva; quia dicitur carentiam seu suspensionem omnis actus: Altera vocatur actualis & positiva, quæ voluntas actu eligit & se determinat, ut retineat potentiam ad oppositum. Licet ergo qui est prædeterminatus ad operandum, non sit indifferens indifferentiã potentiali & suspensivã: quia prædeterminatio, quæ est quedam divinæ actualitatis participatio, tollit suspensionem voluntatis, & aufert ab ea (ut ita dicam) rubiginem potentialitatis; subindeque ipsam actuat & perficit, aliquem defectum & imperfectionem ab ea tollendo, & ipsam reducendo de actu primo ad secundum: semper tamen sub tali motione prædeterminante, servat indifferentiam actualem & positivam; quia ita elicit actum ad quem prædeterminatur, ut retineat (etiam prout stat sub illa motione) potentiam ad oppositum, ut antea exposuimus: unde licet tunc non habeat dominium potentiale in actum quem elicit, habet tamen in ipsum dominium actuale, quod est in nullo perfectius; adeoque prout stat sub divina præmotione, est perfectiori modo libera, & domina sui actus, quàm esset antea.

Ex quo patet responsio ad duo argumenta præposita. Ad primum enim distinguo Major-

rem: De ratione dominii est ut homo possit eligere hoc vel illud: de ratione dominii potentialis, concedo Majorem; de ratione dominii actualis, nego Majorem; sufficit enim ad tale dominium, ut ita homo eligat unum, ut possit eligere alterum. Ad secundum similiter distinguo Majorem: Idem est indifferens esse, ac esse indeterminatum, indifferentiã potentiali & suspensivã; concedo Majorem: indifferentiã actuali & positivã, nego Majorem: hæc enim ultima indifferentia importat actuale exercitium, seu determinationem voluntatis ad unum actum, cum potentia ad negationem vel suspensionem ejus, vel ad eliciendum actum oppositum.

Ad tertium testimonium desumptum ex distinctione 28. libri primi sententiarum, nego eum, qui eligit ex prædeterminatione, non eligere ex proprio iudicio: licet enim prædeterminatio non sit proprium iudicium operantis, ipsum tamen causat & efficit; quia eodem instanti quo movet & determinat voluntatem ad eligendum aliquod opus, applicat intellectum ad iudicium practicum, quo iudicat tale opus esse hinc & nunc liberè eligendum: unde voluntas, quæ est appetitus rationalis, ita ipsum eligit, ut tamen servet potestatem ipsum non eligendi, non in sensu composito, sed diviso, sicut antea exposuimus. Per quod patet responsio ad confirmationem.

Præter hæc testimonia, adducit Adversarius eadem sect. 3. num. 3. alia quibus S. Doctor docet voluntatem ita se determinare ad actum, ut ab alio agente extrinseco non determinetur, ait enim in 2. dist. 39. qu. 1. art. 1. Ipsa potentia voluntatis, quantum in se est, indifferens est ad plura: sed quod determinatè exeat in hunc actum, vel in illum, non est ab alio determinatè, sed ab ipsa voluntate. Et qu. 3. de malo art. 3. ad 5. Voluntas cum sit ad utrumlibet, per aliquid determinatur ad unum, scilicet per consilium rationis, nec oportet hoc esse per aliquid agens extrinsecum.

His testimoniis duplex potest adhiberi responsio. Prima est, quod D. Thomas in his locis loquitur de determinatione voluntatis ad malum morale, quæ non est ab alio, sed à sola voluntate, ut prima causa deficiente, & difformiter ad regulas morum operante. Quod autem hæc interpretatio sit legitima, patet tum ex titulo illius articuli primo citati, in quo S. Doctor quaerit, utrum in voluntate possit esse peccatum: tum etiam ex argumento quod sibi objicit qu. citatâ de malo, quod est huiusmodi: Omne quod se habet ad utrumlibet, indiget aliquo determinante, ad hoc ut exeat in actum: Sed liberum arbitrium hominis ad utrumlibet se habet: Ergo ad hoc ut exeat in actum peccati, indiget quod ab aliquo determinetur ad malum. Unde quando Sanctus Thomas ibidem respondet, voluntatem à seipsa, & non ab aliquo agente extrinseco determinati, manifestum est, ipsum loqui de determinatione voluntatis ad peccatum & malum morale.

Secunda solutio est, quod quando D. Thomas dicit voluntatem ab aliquo agente extrinseco non determinari, intendit solum voluntatem creatam à nulla causa ejusdem ordinis, seu à nullo agente creato determinari, non tamen excludit agens increatum, quod cum sit causa ipsius voluntatis, inter agentia extrinseca propriè non computatur, ut docet idem S. Doctor locis §. 2. relatis. Item D. Bonaventura in 2. dist. 25. qu. 5.

qu. 5. ponit distinctionem inter hæc tria, voluntatem induci, immutari, & cogi, & dicit quod voluntas induci potest ab agente creato, mutari vero ab alio non potest, nisi ab agente increato, cogi vero ab aliquo non potest.

§. XV.

Alia argumenta solvuntur.

149 **O**BIICIT insuper Adversarius disp. 1. sect. 4. Ex D. Thomæ 1. p. qu. 82. art. 2. ad 2. Movens ex necessitate causat motum, quando mobile omnino illi subditur: At nihil frequentius asseverant Thomistæ, quam motionem physicè prædeterminantem, perfectissimè sibi subijcere voluntatem, scilicet ut ne quoad usum quidem voluntas sibi motionem illam subiciat: Ergo motio prædeterminans de necessitate causat motum seu actum voluntatis.

150 Confirmatur primò: Idem S. Doctor ibidem qu. 83. art. 1. ad 5. docet quod dispositiones quæ sunt in voluntate non tollunt libertatem, quia subjacent iudicio rationis: Sed motio prædeterminans non subjacet iudicio rationis, nec est in potestate voluntatis eam habere, vel habitam repellere: Ergo tollit libertatem.

151 Confirmatur secundò: D. Thomas qu. 22. de verit. art. 6. in corp. ait: *Ex hoc aliquid dicitur necessarium, quod est immutabiliter determinatum ad unum*: & qu. 6. de malo art. unico docet non esse liberum, quod voluntas vitare non potest: At ratione prædeterminationis voluntas immutabiliter determinatur ad unum, & actusque redditur ab ipsa inevitabilis: Ergo per illam voluntas necessitatur.

Confirmatur tertio: Idem S. Doctor ibidem ita necessitatur à voluntate excludit, ut velit voluntatem, etsi à Deo motam, adhuc manere indifferentem, & indeterminatam ad agendum vel non agendum, ait enim: *Cum Deus omnia moveat secundum conditionem mobilium, ut leviam sursum, & graviam deorsum, etiam voluntatem movet secundum eius conditionem, non ut ex necessitate, sed ut indeterminatè se habentem ad multa*. Consequenter ergo rejicit eam sententiam, quæ docet voluntatem per motionem divinam determinari ad unam partem.

153 Ad objectionem respondeo, movens ex necessitate causare motum, quando ita sibi subijcit mobile, ut in eo non relinquat potentiam ad oppositum, secus vero si relinquat in mobili possibilitatem ad oppositum, eamque foveat & conservet: motio autem prædeterminans, juxta Thomistam, sic movet voluntatem ad unum, quod relinquat possibilitatem ad oppositum; & ita licet in infinitum excedat capacitatem voluntatis, & illam quantum ad applicationem & usum efficaciter sibi subiciat, eam tamen ex necessitate non movet, sed per modum liberi, ut docet D. Thomas locis supra citatis, præsertim 1. p. qu. 83. art. 1. ad 3.

Adde quod, licet motio divina ex parte causæ in infinitum excedat capacitatem voluntatis, quia est effluxus à prima causâ, & quædam divinæ omnipotentis participatio, ex parte tamen actus & objecti ad quod terminatur, non adæquat totam voluntatis capacitatem, quia illam non movet & applicat ad universale bonum, quod est adæquatum illius objectum, sed solum ad quædam bona particularia, quæ sunt ejus ob-

jecta inadæquata & partialia: unde licet entitativè non subdatur libero arbitrio, terminativè tamen ei subijcitur: nam actus, & objectum ad quod terminatur, voluntati omnino subdantur; quia, ut dixi, voluntas, prout subest divinæ motioni, retinet potentiam ad non eliciendum, vel suspendendum actum, ad quem movetur, & ad non eligendum seu respuendum objectum quod prosequitur.

Ad primam confirmationem respondeo, optime dicere S. Thomam, quod qualitates, quæ subjacent iudicio rationis & voluntati, non auferunt libertatem: inde tamen non licet inferre, qualitates omnes quæ antecedunt voluntatem, & iudicio rationis non subjacent, tollere libertatem; maxime si proveniant à prima causâ & radice libertatis, & ad hoc dicitur, ut voluntas se liberè determinet, suamque libertatem exerceat, & de actu primo ad secundum reducat; ut variis exemplis declaravimus in tractatu de prædeterminatione, exponendo concordiam libertatis cum divina providentiâ & prædeterminatione. Unde cum motio prædeterminans sit quidam effluxus à primo libero, & à prima totius libertatis & contingentis radice (infinita scilicet divinæ voluntatis efficacia) procedat, ac liberam nostræ voluntatis determinationem, per modum causæ seu principii actualis, prioritate naturæ antecedit; licet iudicio rationis & voluntatis non subiaceat, ejus tamen libertatem non tollit, aut lædit, sed fovet, conservat, & perficit: imò repugnat, eâ sublata, dari utrum & exercitium actuale libertatis, ut ibidem demonstravimus. Unde.

Ad secundam confirmationem dicatur, Divinum Thomam solum velle, illud esse necessarium, quod est immutabiliter determinatum ad unum per modum naturæ; id est sine indifferentia objectiva iudicii, & possibilitate ad oppositum; quo pacto voluntas hæc in via determinatur ad bonum in communi, & in patria ad bonitatem divinam clarè vitam; non verò si illud determinetur immutabiliter ad unum per modum liberi, seu cum indifferentia objectiva iudicii, & possibilitate ad oppositum, sicut voluntas ad suos actus liberos per divinam motionem immutabiliter determinatur. Quare idem S. Doctor. qu. 6. de malo art. unico ad 3. sic ait: *Animalia bruta moventur per instinctum superioris agentis ad aliquid determinatum, secundum modum forme particularis, cujus conceptionem sequitur appetitus sensitivus: sed Deus movet quidem immutabiliter voluntatem, propter efficaciam virtutis moventis, quæ deipso non potest; sed propter naturam voluntatis moventis, quæ indifferentè se habet ad diversa, non inducitur necessitas, sed manet libera*. Unde quædam ibidem in corpore articuli docet non esse liberum quod voluntas vitare non potest, hoc intelligendum est de eo, quod voluntas vitare non potest, nec in sensu composito, nec in sensu diviso, non autem negat esse liberum, quod est voluntas non possit vitare in sensu composito, & potentia consequenti, potest tamen vitare in sensu diviso, & potentia antecedenti. Nam ut ipse ait in 1. ad Anibaldu supra citato: *Quamvis contrarium ejus quod est volitum à Deo, non possit stare cum voluntate divina, possibilitas tamen ad contrarium potest stare cum ea, propter contingentiam causæ medii: & hoc sufficit ad hoc ut effectus sit contingens, & non necessarius*. Quam doctrinam & subtilem distinctionem non valens